

SZEMLE

Köszegfalvi Ferenc: Adatok a hódmezővásárhelyi nyomdászat, sajtó és könyvkiadás történetéhez, 1852–1944. Békéscsaba–Gyoma, 1991. 68 p. (Kner Nyomdaipari Múzeum füzetek 19.)

A szerző a bevezetőben megállapítja, hogy Hódmezővásárhelyen „a nyomdászat hagyománytalan”, vagyis a török uralom következtében a város fejlődése megrekedt, eltorzult a történelem sodrából kevésbé sújtott városokhoz képest. A főként paraszt lakosságú, művelődési szempontból lassan fejlődő város csak a szabadságharc utáni, polgárosodó korszakban kezdett felzárkózni az ország többi részéhez. Ez tükröződik a könyvkultúrában is.

A címben megjelölt három terület a nyomdászat, a sajtó és a könyvkiadás (és hozzátehetjük még a könyvkereskedelmet meg a könyvkötészetet) a kiegyezés korában — főleg vidéken — szorosán összefüggtek. A szerző ezért igen szerencsésen összefüggésükben, kapcsolatukban, egymásra hatásukban vizsgálja a „könyves szakma” részterületeit.

Nem bibliográfiai összeállításra vagy más bibliográfiai kiegészítésre vállalkozott, hanem úttörő kísérletet tett Hódmezővásárhelyi könyvkultúrájának felvázolásához. Kevés előmunkálatra támaszkodhatott, azokat gondos önálló levéltári, könyvtári kutatással egészítette ki, s így sikerült olyan képet tárni az olvasók elé, amely később részleteiben egészíthető ki új vonásokkal, színekkel; az ő fő vonalaiban megmarad.

A munkából kiderül, hogy az első nyomdaalapítás és az első lapindítás összefügg, vagyis a lap máris rendszeres munkát biztosít a meginduló nyomdának, egyúttal gondoskodik reklámjáról is. A helytörténeti vonatkozásokon túl érdekes, hogy ennek az első hódmezővásárhelyi nyomdának az alapítója a város szülötte, Wodianer Fülöp,

aki a kiegyezés korának fővárosi nyomdászatában és könyvkiadásában előkelő helyet vívott ki magának.

Az egymás után keletkező nyomdák s az ezekhez kapaszkodó helyi lapok közti konkurenciaharcokat érdekesen mutatja be a szerző. Külön értéke a tanulmánynak, hogy levéltári kutatások alapján fényt tudott deríteni a sajtótermékek példányszámára. Ma szinte értetlenül olvassuk, hogy a 4–500 példányban megjelenő újságok és a 100–200 példányban kiadott könyvek még nyereséget is hozhattak. A szerző figyelme ezzel kapcsolatban kiterjed a lapok ára és példányszáma közti összefüggésekre is.

A könyvkiadás terén — érthető módon — a maradandó értékű művek: Gonda József, Pákozdy Ferenc és mások kötetei és József Attila Fábián Dániellel közös munkája, a *Ki a faluba* című röpirat állnak.

A nyomdák napi használatra készült termékeiről, a tankönyvekről, az imakönyvekről, kalendáriumokról stb., valamint a hivatalos nyomtatványokról nyilván majd a korábbi kutatások fognak beszámolni.

A minél olcsóbb eljárással készülő „aluljáró irodalom” idején különös örömmel vesszük kézbe az ilyen külsejében is izléses, gondos kötetet, amely a kiadó-előállító Kner Nyomda hagyománytiszteltét és igényességét dicséri.

A könyv vonzerejét növeli a sok illusztráció, amely a szöveget élőbbé teszi. A 42. lapon azonban az 1945-ben megjelent *Délsziget* és a 1947-es *Puszták Népe* képét is látjuk, holott a kötet csak 1944-ig követi a vásárhelyi könyvkultúra múltját. Ezek a képek azt a reményt villantják fel, hogy a szerző az 1945 utáni évtizedek feldolgozására is készül.

LAKATOS ÉVA